

która scharakteryzowała rolę kobiet radzieckich i polskich w aparacie pomocniczym wojska oraz w jego dowództwie. Drugi dyskutant, płk Herzog, zanalizował wysiłki niemieckie zmierzające do odparcia ofensywy radzieckiej 1945 r. podając wiele, nieraz drastycznych szczegółów z dziedziny kadrowo-materiałowej *Wehrmachtu*.

W drugim dniu obrad ppłk dr K. Sobczak przedstawił operację warszawską w styczniu 1945 r. Materiał do pracy zebrany został w szerokiej kwerendzie archiwalnej oraz w bogatej już literaturze historyczno-pamiętnikarskiej.

Ostatni referat wygłosił płk dr R. Dżipanow pt. *Operacyjne problemy działań I Armii Wojska Polskiego i Armii Radzieckiej w okresie styczeń—kwiecień 1945 r.*

Tego dnia ogłoszono jeszcze kilka komunikatów, po których odbyła się bardzo żywa i owocna dyskusja, nie pozbawiona akcentów polemicznych. Okazji do wymiany poglądów dostarczyły nie tylko referaty i komunikaty, ale również głosy samych dyskutantów, m. in. gen. Okęckiego i płka Z. Załuskiego.

Podsumowania obrad dokonał gen. Bednarz, który w syntetycznej formie podał wyniki osiągnięte na sympozjum oraz omówił dorobek historiografii polskiej na temat II wojny światowej: archiwa dotąd nie są uporządkowane w dostatecznym stopniu, literatura obca nie zawsze należyście ujmuje sprawy polskie, dlatego konfrontacja osiągnięć historyków polskich na tym polu jest niezbędna i może być bardzo pożyteczna.

Jerzy Kozeński

SESJA POPULARNONAUKOWA, POŚWIECONA ROZWOJOWI KOSZALINA I POWIATU

Dn. 19 II 1965 r. odbyła się w Koszalinie sesja popularnonaukowa, poświęcona problematyce rozwoju Koszalina i powiatu. Organizatorami sesji byli: Wydział Kultury MRN, Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne oraz Oddział Powiatowy Polskiego Towarzystwa Historycznego. Zebranych w reprezentatywnej sali nowego ratusza naukowców i działaczy kulturalno-oświatowych — miejscowych i spoza województwa — przywitał pierwszy sekretarz Komitetu Miejskiego PZPR, M. Malicki.

Pierwszy referent, mgr H. Rybicki, wnikliwie przeanalizował działalność władz administracyjnych miejskich i powiatowych w Koszalinie w l. 1945—1950. Konieczność organizowania władz administracyjnych od podstaw, bez możliwości oparcia się o zastane wzory stwarzała specyficzne trudności. Jednocześnie szybki napływ różnorodnego elementu ludnościowego oraz wielkie zniszczenia miast i wsi wymagały utworzenia w jak najkrótszym czasie sprężystego aparatu administracyjnego.

Po krótkim okresie sprawowania władzy przez wojska radzieckie nastąpiło uformowanie władz polskich. Początkowo trudna sytuacja wymagała koncentracji władzy w jednych rękach. Sprawował ją tzw. pełnomocnik rządu, w którego gestii znajdował się zarząd administracji oraz koordynacja działalności wszystkich miejscowych instytucji. Jednak wpływ czynnika społecznego zaznaczył się w Koszalinie bardzo prędko. Już w maju 1945 r. powstały pierwsze komórki partyjne PPR i PPS, które przez swoją działalność doprowadziły do utworzenia w sierpniu 1946 r. Powiatowej Rady Narodowej, a w dwa miesiące później Miejskiej Rady Narodowej. Pierwsza MRN w Koszalinie składała się z 30 radnych, z których

6 było członkami PPR, 6 — PPS, 3 — SL i 15 przedstawicielami Związków Zawodowych. Pomocniczymi organami MRN były komisje, których pod koniec 1949 r. działało aż 10. W ciągu 4 lat dał się odczuć pewien przerost aparatu administracyjnego, który w r. 1949 zaczęto poważnie redukować.

Organem wykonawczym MRN był Zarząd Miejski, którego działalność należy ocenić pozytywnie. Początkowo najważniejszym zadaniem było odgruzowanie miasta oraz przywrócenia do stanu używalności urzędzeń komunalnych i komunikacyjnych, a następnie remont budynków mieszkalnych, odbudowa zniszczonego aparatu dystrybucji itp. Należy zaznaczyć, że wszystkie te prace wykonywał Zarząd Miejski w bardzo trudnej sytuacji finansowej, czemu kres położyło utworzenie w 1950 r. woj. koszalińskiego i zwiększenie przez to rangi miasta.

Kolejny referat pt. *Ludność Koszalina w l. 1945—1964* wygłosił mgr A. Typa.

Na początku r. 1946 Koszalin liczył 17,1 tys. mieszkańców, co stanowiło zaledwie 51% stanu z r. 1939. Aż do r. 1950 nie nastąpił wyraźny wzrost ludności miasta, ponieważ napływ osadników z innych okolic Polski i przyrost naturalny równoważyło repatriowanie zamieszkałych tu Niemców. Dopiero zakończenie akcji przesiedleńczej oraz podniesienie Koszalina do rangi miasta wojewódzkiego spowodowało przełom w stosunkach ludnościowych. W 1955 r. został przekroczony stan zaludnienia z r. 1939, zaś w końcu czerwca 1964 r. ludność liczyła 50,8 tys. osób. Autor nakreślił także szkicowo rolę przyrostu naturalnego i ruchów migracyjnych w rozwoju Koszalina, a także omówił strukturę ludności według płci i wieku oraz strukturę zawodową.

Część referatową sesji zakończyło wystąpienie mgr S. Królikowskiego, który omówił rozwój koszalińskich PGR-ów w l. 1945—1964. Zniszczenia w dziedzinie rolnictwa, jakie zastała nowa polska ludność na terenie całego województwa i równocześnie w pow. koszalińskim, były katastrofalne. Straty w bydłe, koniach, trzodzie chlewnej i drobiu przekraczały znacznie 90% stanu przedwojennego. Podobnie zniszczony był park maszynowy i narzędziowy, a także urządzenia wodnomelioracyjne. Zaciążyło to na długie lata na rolnictwie koszalińskim, mimo pomocy państwa. Dodać należy, że warunki klimatyczne i częściowo glebowe nie ułatwiają pracy rolnikowi pow. koszalińskiego. Mimo to powiat ten należy do przodujących w województwie, szczególnie w produkcji zwierzęcej, której rozwojowi sprzyja stosunkowo duży areal trwałych użytków zielonych (w PGR-ach wynosi on 20,8% użytków rolnych). Rola PGR-ów w całości produkcji rolnej powiatu jest obecnie znaczna. Posiadając 38,5% użytków rolnych w powiecie, dostarczają one na rynek 52% zbóż, 80% buraków cukrowych i 45% mleka.

W rozwoju gospodarstw rolnych pozostających pod zarządem państwowym w minionym 20-leciu można wyróżnić 3 okresy. Pierwszy trwał od zakończenia wojny do 1949 r. Pracownicy ówczesnych Państwowych Nieruchomości Ziemijskich przejmowali i parcelowali ziemię, zagospodarowywali odłogi, zabiegali o utworzenie podstawowego parku maszyn rolniczych itd. Notuje się już wówczas powolny wzrost plonów i pogłowia zwierząt.

Okres drugi trwał do lat 1956/57. Pod nową nazwą Państwowych Gospodarstw Rolnych zaczęły gospodarstwa stawać się ośrodkami kultury rolnej. Wzrost produkcji utrudniały takie czynniki jak: dotkliwy brak wykwalifikowanej kadry i niekorzystny system centralnego planowania.

W trzecim, trwającym do dziś okresie nastąpiło usamodzielnienie się poszczególnych gospodarstw, przy jednoczesnym łączeniu się ich w przedsiębiorstwa wielobiektowe. Uwzględnienie warunków lokalnych, odpowiednia specjalizacja gospodarstw i dalsza stabilizacja kadry pracowniczej spowodowały wzrost znaczenia PGR-ów pow. koszalińskiego, połączony z coraz większą ich dochodowością. Zarówno plony wszystkich roślin, jak i produkcja zwierzęca powiatu przewyższa obecnie średnią wojewódzką. Takie gospodarstwa jak Szwemino, Kraśnik, Zegrze,

Miłogoszcz czy Mielno są obecnie najlepszą szkołą rolnictwa socjalistycznego dla okolicznych rolników indywidualnych. Władze powiatowe nadal zastanawiają się nad ulepszeniem modelu organizacyjnego PGR-ów, chcąc wypracować najlepsze sposoby szybkiego rozwoju państwowego sektora gospodarki rolnej.

Zakończenie Sesji stanowiła wnikliwa dyskusja, która wniosła dużo uzupełnień do zareferowanych tematów.

Wacława Głębocka

SESJA NAUKOWA INSTYTUTU ŚLĄSKIEGO I RADY NAUKOWO-EKONOMICZNEJ PRZY WKPG W OPOLU

Instytut Śląski w Opolu, wspólnie z Radą Naukowo-Ekonomiczną przy WKPG, zorganizował w dn. 19 II 1965 r. w Opolu sesję naukową na temat: *Kierunki prac naukowo-badawczych w zakresie nauk społeczno-ekonomicznych w woj. opolskim*. Celem jej było podsumowanie sześcioletniego dorobku badawczego Instytutu Śląskiego i ośmioletnich dokonań naukowych Rady Naukowo-Ekonomicznej przy WKPG w Opolu.

Otwarcie sesji, w której obok pracowników Instytutu Śląskiego, WKPG, rad narodowych Opolszczyzny wzięli udział przedstawiciele ośrodków naukowych Warszawy, Krakowa, Katowic, Łodzi, Wrocławia, Poznania, dokonał doc. dr M. Horn.

Pierwszy referat pt. *Potrzeby praktyki gospodarczej a dotychczasowe kierunki prac badawczych w zakresie nauk ekonomicznych i społecznych* wygłosiła dr Z. Czyżowska (dyrektor WKPG w Opolu). Dzięki powołaniu w 1955 r. Rady Naukowo-Ekonomicznej przy WKPG oraz utworzeniu w 1957 r. Instytutu Śląskiego powstały warunki podjęcia na szeroką skalę zakrojonych prac badawczych regionu opolskiego. Mimo nielicznej miejscowej kadry naukowej, dorobek obu instytucji jest znaczny, a długoletnie badania pozwoliły ukazać wiele złożonych problemów ekonomicznych i społecznych, dały bogaty materiał do opracowań o charakterze syntetycznym. Najlichniesze są prace z zakresu demografii, geografii ekonomicznej i historii, słabiej natomiast reprezentowana jest socjologia, ekonomika przemysłu i rolnictwa. W zakończeniu referentka stwierdziła, że Instytut Śląski winien pełnić funkcję koordynatora i inspiratora badań, Rada Naukowo-Ekonomiczna zaś powinna jeszcze bardziej służyć pilnym potrzebom praktyki.

Kolejny referent przedstawił dotychczasowy dorobek różnych gałęzi nauk społeczno-ekonomicznych oraz omówił kierunki dalszych badań.

Zagadnienia demograficzno-osadnicze były treścią wystąpienia prof. dr M. Dobrowolskiej (WSP — Kraków). Dotychczasowy bogaty dorobek w tej dziedzinie obejmuje obok prac analitycznych także monografie miast, prace o sieci osadniczej województwa, jej rozwoju hierarchii funkcjonalnej czy terytorialnego podziału pracy. Jako główne zadania na przyszłość widzi referentka: koordynację badań, przejście od studiów odcinkowych do studiów integralnych wg problemów i regionów oraz opracowanie syntetycznych monografii mikroregionów w ujęciu kompleksowym. Propagowane główne kierunki badań, to studia nad strukturą przestrzenną regionu, problemami terytorialnego podziału pracy, strukturą przestrzenną osadnictwa, powiązaniem przestrzennymi i wzajemnymi korelacjami stosunku praca—produkcja—usługi.

Doc. dr Jeżowski (Wrocław) zreferował dorobek z zakresu badań nad problematyką przemysłu. Wykonane prace mają charakter przede wszystkim poznawczy, podają fakty i prawidłowości rozwoju, częściowo o charakterze historycznym. Referent zaproponował trzy kierunki przyszłych badań: 1) badania nad rekonstrukcją